

SES

TÜRKİYE'DE SAĞLIK ÇALIŞANLARININ SAĞLIĞI BİBLİYOGRAFYASI (1985 - 2001)

SES Genel Merkezi Araştırma Yayınları Dizisi -1

**TÜRKİYE' DE SAĞLIK
ÇALIŞANLARININ SAĞLIĞI
BİBLİYOGRAFYASI
(1985-2001)**

**Hazırlayan:
Özlem ÖZKAN**

SES Genel Merkez Araştırma Yayınları Dizisi-1

SES Sağlık alışanlarının Sağlığı Komisyonu

Araştırma Yayınları Dizisi-1

Necatibey cad. No:82/13 Ankara

Tel:0 312 232 61 22

Faks:0 312 230 21 93

e-mail: sesgenelmrk@superonline.com

ISBN:975-92449-0-X

řubat 2003©SES Ankara

(500 adet basılmıştır.)

Baskı n Hazırlık ve Baskı:

Panajans 0 312 230 00 54-55

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖNSÖZ	7
SUNUŞ	8
ARAŞTIRMALAR	
I.1. EĞİTİM	12
I.2. PSİKOLOJİK ETKENLER	45
I.3. FİZİKSEL ETKENLER	71
I.4. MEKANİK ETKENLER-ERGONOMİ	72
I.5. KANSEROJENLER, KANSER VE RADYOLOJİ	73
I.6. DİĞER KİMYASALLAR	76
I.7. SİGARA, ALKOL	78
I.8. AIDS	85
I.9. HEPATİTLER	91
I.10. HEPATİT DIŞINDAKİ BULAŞICI HASTALILAR	98
I.11. BAĞIŞIKLAMA	107
I.12. BİRİNCİ BASAMAK	109
I.13. MESLEKİ RİSKLER VE MESLEK HASTALIKLARI	113
I.14. KESİCİ-DELİCİ-BATICI CİSİM YARALANMALARI	116
I.15. AİLE PLANLAMASI	118
I.16. ÇALIŞMA ORTAMI VE KOŞULLARI	120
I.17. ÖRGÜTLENME-SAĞLIK POLİTİKALARI	125
I.18. MEVZUAT	126
I.19. YÖNETİM-YÖNETİCİ	127
I.20. BESLENME	131
I.21. KALİTE-MALİYET, VERİMLİLİK	132
I.22. ETİK	134
I.23. DİĞER	135

TEZLER

II.1. EĞİTİM	151
II.2. PSİKOLOJİK ETKENLER	154
II.3. FİZİKSEL ETKENLER	164
II.4. KİŞİSEL HİJYEN	166
II.5. ATIKLAR	167
II.6. HEPATİTLER	169
II.7. HEPATİT DIŞI BULAŞICI HASTALIKLAR	171
II.8. KANSEROJENLER, KANSER VE RADYOLOJİ	176
II.9. BAĞIŞIKLAMA	178
II.10. BİRİNCİ BASAMAK	179
II.11. MESLEKİ RİSK- MESLEK HASTALIĞI VE İŐ KAZALARI	180
II.12. AİLE PLANLAMASI	182
II.13. ÇALIŞMA ORTAMI VE KOŞULLARI	183
II.14. ÖRGÜTLENME	186
II.15. SAĞLIK POLİTİKALARI	187
II.16. YÖNETİM-YÖNETİCİ	189
II.17. KALİTE-MALİYET, VERİMLİLİK	194
II.18. BESLENME	197
II.19. DİĞER	204

Değerli Arkadaşlar;

Sendikamız kurulduğu günden bu yana, sürekli sendikal sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin çalışma ve mücadele yürütmüştür. Bu çaba, sendikamızı haklı bir meşruiyete ve büyüklüğe ulaştırmıştır.

Sağlık ve sosyal hizmet emekçilerinin çalışma koşulları ve karşılaştıkları riskler çalışmamızın temel konusu halindedir. Bu nedenle, Genel Merkez bünyesinde oluşturduğumuz Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Komisyonumuz bugüne kadar oldukça olumlu adımlar atmıştır.

Sağlık Çalışanlarının Sağlığı 1. ve 2. Ulusal Kongreleri, sempozyum ve paneller bu konuda çıkartılan yayınlar Komisyonumuzun katkılarıyla gerçekleştirildi.

Komisyon üyemiz Özlem Özkan'ın hazırladığı elinizdeki kitapçığın bu alanda önemli katkısının olacağını düşünüyoruz.

Sendikamızın tüm çalışmalarına olduğu gibi, bu konudaki çalışmalarına da katkı, öneri ve eleştirilerinizi bekliyor, Özlem Özkan'a komisyon üyelerine teşekkür ediyoruz.

Dr. İsmail H. TOMBUL

Genel Başkan

SUNUŞ

Dünya ve ülkemizde kapitalizmin 1970' yıllardaki büyük bunalımı, sermaye tarafından sağlık, eğitim, sosyal güvenlik vb. kamusal alanların özelleştirmesi/özerkleştirilmesi gibi uygulamalar ile aşılabacağı öngörülmüştür. Bu öngörüyle, sağlık kurumları özelleştirilmiş/özerkleştirilmiş, özel sağlık sektörü teşvik edilerek, sayısız özel sağlık kurumu açılmıştır. Bu noktada, sağlık çalışanları vardiyalı, gönüllü çalışma uygulamaları ile daha uzun, daha ağır süreli çalışma yaşamı içinde kendini bulmuş, angarya artmış, reel ücretler düşürülmüş; döner sermaye denilen kandırmaca ile "arttırılmış", kamu güvencesinden çıkarılıp, sözleşmeli çalışan konuma getirilmiş ve sonuçta çalışma koşulları giderek sağlıksız ve güvensiz hale dönüşmüştür. Sağlık çalışanlarının işsiz kalması, ek bir işte çalışması, tüberküloz, Hepatit-B gibi sayısız meslek hastalığına, iğne batması, şiddet ve istismar vb iş kazasına maruz kalması sıkça duyduğumuz öyküler olmuştur. Kapitalist üretim ilişkileri devam ettiği sürece, genelde işçi ve emekçi sınıfının özelde sağlık emekçilerinin geleceğinin ne olacağı sorusunu yanıtlamak hiç de zor değildir.

Bu olaylar yaşanırken, ayrıca ülkemizde sağlık çalışanlarının sınıfsal konumuna, bu üretim ilişkilerinin sağlık çalışanlarının sağlığı üzerine etkisine, mevcut meslek hastalıkları ve iş kazalarına ve bunların farkındalık düzeyine, çalışma ortamının tehlike ve risklerine ilişkin Türkiye'ye genellenebilir bilimsel bir araştırma bulunmamaktadır. Yerel düzeyde yürütülmüş bilimsel araştırmaların evreni temsil etmemesi, araştırma ve tezlerin çoğuna ulaşamaması ya da haberdar bile olunmaması başka bir güçlüktür. Meslek hastalıkları ve iş kazalarının da hukuksal olarak tanımlanmaması diğer bir sorundur. Böylesi güçlükler, sağlık çalışanlarının sağlığı ile ilgili mevcut durumun, eğilimlerinin geleceğe dair projeksiyonlarının neler olacağının bilinemezliğini getirir. Ayrıca, böyle bir veri eksikliği kendisini sendikal ve mesleki örgütlenme başlığından, akademik ortamlarda yürütülen bilimsel araştırma ve tezlere kadar hissettirir. Sendikalar bu tür bir veri eksikliğine sahip olduğundan, toplu sözleşmelerde ve örgütlenme

çalışmalarında ücretler dışında, sağlık çalışanlarının sağlığı konusunda neyi önceleyeceği, hangi başlı(lar)ı öne çıkaracağı, meslek örgütleri için; sendikal bunlara ek olarak nasıl bir örgütlenme ve ne tür bir hizmet içi eğitim konularının belirleneceği noktası daima tahminlerden ve varsayımlardan öteye gidememiştir. Akademik ortamlarda ise sağlık çalışanlarının sağlığı konusuna ilgi duyanlar araştırmalarında hangi konuyu araştıracakları, neyi önceleyecekleri, neden o konuyu tercih ettikleri sorularına çoğu zaman yanıt bulmakta zorlanırlar. Zaman zaman araştırma süreci içinde konu seçmek en sıkıntılı bir durum haline dönüşür. Bu nedenle, çoğu zaman bilimsel araştırmalar birbirinin tekrarı olur ya da mevcut sağlık sorunları ile arasında ciddi açığı vardır.

Bu eksikler, en son olarak Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Genel Merkezi'nin Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Komisyonu tarafından değerlendirilerek, sözü edilen verilere ulaşmanın ihtiyacı tanımlanmıştır.

Bu nedenle, 1985-2000 yılları arasındaki, sağlık çalışanlarının sağlığını ilgilendiren araştırma ve tezler iki yıllık bir çalışma ile **“Türkiye’de Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Bibliyografyası”** başlığı ile kitapçık olarak derlenmiştir. Sağlık alanındaki kongreler, sempozyumlar, dergiler, TÜBİTAK, www.turkishmedline.com, www.mkutup.gov.tr vb sınırlı ve eksik veri tabanları kaynak olarak kullanılmıştır.

Derlemede, araştırmayı yürütenler, araştırma başlığı ve araştırmanın yayınlandığı yer ve yıl listelenmiştir. Listemedeki dizinde araştırma ve tez altındaki başlıklar yıllara göre sıralanmıştır. Sağlık Çalışanlarının Sağlığı ile ilgili yürütülmüş araştırmalar; eğitim, psikolojik etkenler, fiziksel etkenler, mekanik etkenler-ergonomi, kanserojenler, kanser ve radyoloji, diğer kimyasallar, sigara, AIDS, hepatitler, hepatit dışındaki bulaşıcı hastalıklar, bağışıklama, birinci basamak, mesleki riskler ve meslek hastalıkları, kesici-delici-batıcı cisim yaralanmaları, aile planlaması, çalışma ortamı ve koşulları, örgütlenme-sağlık politikaları, mevzuat, yönetim-yönetici, kalite-maliyet, verimlilik, beslenme ve diğer olmak üzere 23 başlık

altındadır. Tezler ise; eğitim, psikolojik etkenler, fiziksel etkenler, kişisel hijyen, atıklar, hepatitler, hepatit dışı bulaşıcı hastalılar, kanserojenler, kanser ve radyoloji, bağışıklama, birinci basamak, mesleki risk-meslek hastalığı ve iş kazaları, aile planlaması, çalışma ortamı ve koşulları, örgütlenme, sağlık politikaları, yönetim-yönetici, kalite-maliyet, verimlilik, beslenme ve diğer olmak üzere 19 başlık altındadır. 5'den daha az sayıda olan konu, ana başlık olarak alınmıştır. Her bir ana başlığın kendi içindeki dizini yayın yılına göre sıralanmıştır. Toplam 2074 araştırma (1527) ve teze (547) ulaşılmıştır. Araştırma ve tezlerde eğitim ve psikolojik etkenler en sık araştırılan konular olmuştur.

Her ne kadar bu kitapçık tarafımdan hazırlanmış görünse de, bu fikrin oluşumu kolektif üretimin gerçekleştiği, Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Grubu ve SES Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Komisyonu çalışmalarında oluşmuştur. Bu nedenle, emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Bu kitapçık her ne kadar sağlık çalışanlarının sağlığını etkileyebilecek tüm araştırma ve tezlere ulaşmayı hedeflemişse de, ulaşılamamış araştırma ve tezler olabilir. O nedenle, sizlerin belirlediği eksik araştırma ve tezleri SES Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Komisyonu'na bildirmeniz bu alana önemli bir katkı olacaktır.

Dr. Yük. Hem. Özlem ÖZKAN
SES Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Komisyonu Üyesi